

Juda fœdus novum; et postea explicat quale sit illud pactum, per verba illa: *Dabo legem meam*, etc.; nomine autem pacti et fœderis solet in Scriptura propria lex significari. Et augetur difficultas: nam si hoc modo legem ibi promissam interpretemur, occasio datur hæreticis eludendi omnia Scripturæ testimonia, quibus proprietatem et veritatem legis novæ supra probavimus. Nam ubicumque est sermo de lege nova aut Christi, dicent hæretici illam esse gratiam, non imperantem, sed inclinantem, et ideo vocari legem fidei, vel spiritus vitæ, non quia aliquid imperet, sed quia interius efficaciter movet ad credendum homines per justitiam Christi imputatam, ut ipsi fingunt, justificari.

7. *Addendum doctrinæ traditæ.* — *Confirmatur.* — Propter hoc addendum censeo superiori doctrinæ legem novam, etiam ut imperantem, esse non scriptam exterius, et esse mentibus et cordibus impressam. In qua assertionem duæ partes continentur: una negans esse scriptam exterius, alia affirmans esse interius, quæ sigillatim ostendenda sunt. Ut ergo priorem explicem, suppono legem hanc datam esse per exteriorem doctrinam, atque hoc modo verbum sensibile esse de essentiali forma ejus. Hoc enim convincit prima ratio dubitandi in principio posita cum verbis Christi, Matth. ult. Idemque infra probabimus de externa et publica promulgatione. Nihilominus vero dicimus hanc legem per se non esse scriptam, quia et ab auctore suo scripta non fuit, ut ex 3 p., q. 41, art. 4, intelligi potest, ut cum D. Thoma diximus, Christum Dominum doctrinam suam non scripto, sed verbo tantum tradidisse. Et multo tempore duravit et obligavit hæc lex, priusquam esset scripta, ut sumitur ex Iren., lib. 3 contra hæres., c. 1; et Chrys., homil. 1 in Matth.; et Euseb., lib. 3 Histor., c. 18, alias 24. Et patet, nam legis novæ præcepta solum in Testamento novo scripta sunt: Testamentum autem novum octavo anno post Christi passionem cœpit scribi, ut sumitur ex Theophyl. in Præfat. ad Matth., quatenus dicit Matthæum illo octavo anno scripsisse suum Evangelium, fuisseque inter Evangelia primum: de cæteris autem libris vel epistolis novi Testamenti, manifestum est post illum annum fuisse conscripta. At vero ante illum annum jam lex nova obligavit magnam orbis partem, et potuisset ita permanere perpetuo, etiamsi non esset scripta, ut argumentatur Iren. supra; ergo signum est per se non esse legem scriptam; quamvis postea

scripta fuerit, quasi per occasionem scribendi vitam Christi, vel docendi aut monendi fideles per epistolas, simulque Spiritus sanctus ex providentia sua id directe intenderit, ut arma daret Ecclesiæ contra hæreticos qui futuri erant, ut idem Theophyl. notavit. Et confirmatur, quia nonnulla præcepta divina hujus legis, vel institutiones ejus non sunt satis aperte, et per modum legis scriptæ in canonicis libris, ut ex materia de fide et traditionibus nunc suppono; ergo signum est præcepta divina hujus legis, etiam propria et imperantia, per se non postulare ut sint scripta exterius in charta sensibili.

8. *Hinc infertur.* — Ex probatione autem hujus partis infertur necessitas alterius. Nam hæc lex tradita fuit a Christo ut in Ecclesia sua perpetuo duraret: præcepta autem solo verbo tradita, nisi permanenti modo scribantur, cito transeunt; et si soli memoriæ hominum committantur, facile vel traduntur oblivioni, vel per imperitiam, negligentiam, aut malitiam pervertuntur vel mutantur. Ergo cum præcepta hujus legis per se non fuerint exterius scripta, debuerunt interius scribi, ut permanerent, et non debuerunt committi soli memoriæ hominum, quia debebant incorrupta conservari; ergo oportuit ut per specialem Spiritus sancti gratiam et providentiam interius scriberentur. Scripta autem sunt in mentibus, et superscripta in cordibus, ut explicuit Paulus ad Hebr. 8, id est, in intellectu per abundantiam luminis fidei et supernaturalis doctrinæ, et in voluntate per abundantiam spiritus et amoris. Nam, licet hujusmodi præcepta proprie et formaliter videantur scribi in intellectu, vel in actu primo per species et lumen, vel in actu secundo per judicia et dictamina ad hanc legem pertinentia, nihilominus etiam in voluntate suo modo scribuntur, non solum quoad impulsus, qui est formaliter in voluntate, sed etiam quoad ipsa præcepta, quæ recte dici possunt esse objective in voluntate, quæ ad illa bene est affecta. Nam sicut amans dicitur esse in amato, et e converso, ita qui amat legem recte dicitur habere illam impressam in corde suo, sicut etiam Deus ipse dicitur esse in amante ipsum. Et hæc inscriptio in affectu valde confirmat alteram, quæ est in intellectu, quia quæ diliguntur, multum recogitantur, et ita firmiter menti adherent. Item quia quæ diliguntur, suaviter implentur, et usu ipso magis firmanantur. Cœpit autem fieri hæc interna legis novæ inscriptio, primum quidem in Apostolis, et me-

diante illorum ministerio facta est in Ecclesia, et in ea permanet per specialem Spiritus sancti assistentiam, et abundantem gratiam, et ita per se sufficeret ad perpetuitatem hujus legis, etiamsi in charta scripta non esset, ut recte dixit Iren. l. 3, c. 4. Et fortasse hunc modum internæ inscriptionis indicare voluit Jerem. dicto c. 31, quando post dictam promissionem subdit: *Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo usque ad maximum, ait Dominus, quia propitiabor iniquitati eorum*, etc.; nam his verbis significatur abundantia luminis, doctrinæ et gratiæ, per quam Deus facturus erat, ut sua lex nova in mentibus et cordibus imprimeretur, ut docte explicuit Franciscus Ribera in c. 8 ad Hebr. Addi denique hic potest, quod notavit Macar. senior, hom. 47, in princ., hanc differentiam indicatam esse in signo distinctivo utriusque populi; nam Judæi ex circumcissione externa agnoscebantur esse populus Dei; modo populus Dei peculiaris intus notam circumcissionis cordi suo insculptam suscipit.

9. *Solvitur tertia difficultas.* — *Differentia inter legem veterem et novam.* — Ita ergo satisfactum est tertiæ difficultati, et ex eadem doctrina facile expeditur prima, et explicatur differentia inter legem veterem et novam, tam ut sunt leges proprie imperantes, quam quoad gratiam impellentem. Nam lex vetus per se fuit scripta, et ex scripto promulgata, ut supra visum est, et ex Scriptura constat. Item non fuit peculiari gratia aut spiritu cordibus illius populi impressa. Quia licet Deus non negaverit illi populo sufficientem gratiam, ut per fidem susciperet illam legem, et per voluntatem ad illam afficeretur, et eam posset implere, nihilominus non communicavit illi populo illam abundantiam lucis et gratiæ quam Ecclesiæ Christi reservavit, ratione cujus dicitur lex aliqua specialiter cordibus imprimi. Et ideo lex nova data est cum effusione Spiritus sancti, et signis visibilibus ejus; vetus autem solum cum externis signis timoris et majestatis, ut Sancti frequenter declarant, et specialiter Chrys., hom. 1 in Matth., et in Imperfecto, hom. 28. Addimusque ulterius illam quoque gratiam quæ in lege veteri dabatur ad credenda et implenda ejus præcepta, non fuisse ex illa lege, neque ex vi illius status in quo nondum Christus gratiam hominibus meruerat, nec pro peccato satisfecerat. Et propterea ratione illius gratiæ non po-

test lex vetus dici mentibus indita, sed potius illud attribuendum est legi gratiæ, ut in paragrapho sequenti explicabitur.

10. *Ad secundam difficultatem.* — Ad secundam difficultatem, concedo justos viventes in lege naturæ habuisse legem menti inditam, præsertim legem fidei, spei, et charitatis, et religionis infusæ, quæ est connaturalis ipsi gratiæ. Dico tamen illos etiam justos, quantum ad illam legem, pertinuisse ad legem gratiæ per fidem Christi, propter ejus merita justificabantur, ut docuit Augustinus de Spiritu et littera, c. 17; et ex illo D. Thom., q. 106, art. 1, ad 3, et art. 2, ad 3, et q. 107, art. 1, ad 2. Sic ergo necessarium non est ut in hoc absolute differat lex gratiæ a lege illa naturali. Et nihilominus differt maxime in gradu perfectionis: nam in illo statu legis naturæ, quia nondum redemptio erat impleta, non communicabatur abundantia spiritus, nisi raro, et quibusdam primariis et præelectis viris, et ideo facile amittebatur gratia, et lex illa, prout erat infusa, facile de mentibus delebatur: in lege autem nova est longe perfectior illuminatio et inspiratio gratiæ, et ideo perfectiori etiam modo lex Christi cordibus est impressa. Similiter potest alia convenientia et differentia considerari: nam etiam in lege naturæ si quod fuit præceptum supernaturalis, non fuit scriptum exterius, sed revelatione acceptum, et per traditionem conservatum mediante fide, ut est illud de adhibendo parvulis remedio originalis peccati. In hoc ergo fuit aliqua similitudo inter illum statum et legem gratiæ, ex diverso tamen principio: nam in illo tempore tam pauca mysteria revelabantur communi corpori Ecclesiæ, et tam pauca præcepta supernaturalia dabantur, ut sola traditione possent conservari; in lege autem gratiæ, licet dentur plura præcepta supernaturalia, tot dantur auxilia gratiæ et tanta est assistentia Spiritus sancti, ut ratione illius sufficienter sint impressa cordibus et mentibus fidelium, ut in eis possent perpetuo durare, quamvis, ad majorem perfectionem et suavitatem, etiam providerit idem Spiritus sanctus ut præcipua ex illis canonicè scriberentur.

11. *Ultima responsio.* — Denique etiam concedo legem pure naturalem esse scriptam in mentibus, et aliquo modo in cordibus Gentilium, etiam infidelium, illosque proprie comprehendendi sub verbis Pauli ad litteram intellectis. Nam in illis gentibus perfecta erat rationalis natura, cujus hæc lex est naturalis

proprietas, et interdum poterant facere ali- quod opus quo ostenderent talem legem scri- ptam in mentibus suis, ut in sequenti trac- tatu de gratia latius dicemus. Neque hoc est contra singularem prærogativam legis gra- tiæ; tum quia lex illa non fuit supernatura- liter indita et infusa, sicut promissum erat de lege nova; tum etiam quia, licet lex natu- ræ ita sit scripta in mente ut non possit om- nino deleri, et licet per impulsus sit aliquo modo in voluntate, quatenus naturaliter ad honestum inclinatur, nihilominus ita est per concupiscentiam et corporis infirmitatem im- pedita, ut sine auxilio gratiæ nec impleri possit, nec ab erroribus pura servari: lex au- tem gratiæ ita imprimatur mentibus per vir- tutem spiritus, ut det etiam vires quibus et conservari possit, et suaviter observari.

CAPUT IV.

QUANDO CŒPERIT LEX NOVA OBLIGARE TAM PO- PULUM JUDAÏCUM QUAM UNIVERSUM ORBEM.

1. *Obligatio legis novæ.*—Explicatis causis legis novæ, dicendum sequitur de ejus effec- tibus, inter quos obligatio est quasi formalis et intrinsecus effectus, ut supra de lege in communi dictum est; et ideo ab illo incipi- mus, simulque promulgationem necessariam ad hanc obligationem et personas ad quas ex- tendatur, declarabimus, quoniam hæc omnia inter se connexionem habent. Et quia tunc lex incipit obligare, quando incipit esse plene et perfecte constituta, ideo simul explican- dum erit initium legis novæ. De quo D. Tho- mas, q. 106, art. 3, inquit cur non fuerit data a principio mundi, et optimas rationes adducit. Præcipua vero est quia abundantia gratiæ et perfectio non debuit dari, donec auctor gratiæ illam hominibus mereretur, ut sumitur ex Joan. 7, et ad Rom. 8. Ex qua ra- tione colligitur, quæstionem hanc pendere ex alia, cur Christus Dominus non statim venerit in principio mundi, quæ in materia de Incar- natione sufficienter tractata est. Dicunt vero aliqui, quatenus gratia ipsa vocatur lex gra- tiæ, eatenus dici posse legem gratiæ datam esse hominibus a principio mundi, quia gra- tia et fides semper hominibus communicata est. Sed hic modus loquendi inusitatus est; nam eo modo quo nomen legis gratiæ tribui- tur gratiæ, solum gratiæ evangelicæ, id est, perfectæ et abundantis, tribuitur. Unde illa potius dicitur lex naturalis vel connaturalis

gratiæ, hic vero de positiva lege divina per Christum data sermo est, de qua constat non potuisse ante Christi incarnationem incipere. Supponimus deinde legem hanc vim habere obligandi in conscientia per præcepta sua. Hoc est certum de fide, et plane intentum a Concilio Tridentino in definitione sua, sess. 6, can. 19, 20 et 21; et hoc probant omnia ad- ducta in primo capite. Supra enim ostensum est legem veram et justam obligare in con- scientia: ergo maxime lex Dei. Hæc autem est vera lex et divina: ergo maxime obligat in conscientia. Deinde hoc per se constat in præceptis moralibus, et de præceptis sacra- mentorum id tractatur in suis locis.

2. Secundo, suppono ut certum hanc le- gem, ex intentione Dei et Christi, latam esse pro universis hominibus viatoribus, quod est de fide certum, et constat ex verbis Christi Matth. ult.: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra; euntes ergo docete omnes gen- tes, etc.*, ubi præmittit potestatem universa- lem, ut inferat legem esse universalem pro toto mundo, et ideo omnibus hominibus esse prædicandam: *Docentes, inquit, eos servare omnia quæcumque mandavi vobis; sic etiam Marci ult. dixit: Euntes in mundum univer- sum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et hoc ipsum prædictum fuerat per David, Psal. 2: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus; et infra: Reges eos in virga ferrea, id est, inflexibili et justa. Et consonat illud Isa. 2: Elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et as- cendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabi- mus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem.* Et ad hoc ipsum confirmandum valent omnia testimo- nia Scripturæ, quæ sunt de vocatione gen- tium, Psal. 106, Isai. 49, et similia. Item re- velatio facta Petro Actor. 10, et definitio Con- cillii Apostolici Act. 15, in quibus locis tan- quam manifestum supponitur hanc legem pro Judæis latam esse, et etiam gentes com- prehendere.

3. *Confirmatur.*—Quin potius multi Judæi tunc credebant et docebant non fuisse prædi- candum Evangelium Gentilibus, quia promis- siones factas Abrahamæ solis Judæis esse factas contendebant. Quem errorem brevi sermone repulit Petrus Act. 11; latissime autem refu- tat Paulus in Epist. ad Roman., radicem ejus ostendens. Quæ erat, quia Judæi de suis ope-

ribus secundum legem factis præsumebant, et propter illa putabant ipsis solis datum esse Christum, et omnia ejus bona et consequen- ter etiam legem. Paulus autem ostendit gra- tiam Christi gratis dari, et ideo in Christo non esse distinctionem Judæi et Græci, nec circum- cisionem aut præputium aliquid valere, sed fidem per charitatem operantem, quæ, quan- tum est ex parte Christi, omnibus sine discrimine communicatur. Ex quo principio colligi- tur ratio a priori assertionis, quia Christus est Redemptor universalis omnium hominum; ergo etiam est legislator omnium, diverso ta- men modo. Nam fuit Redemptor omnium ho- minum, etiam illorum qui Christum ut homi- nem præcesserunt, et qui a principio mundi fuerunt, quia pro illis satisfecit, et per merita ejus prævisa justificati sunt. Legislatoris autem munus circa præcedentes exercere non potuit, quia jam non erant viatores, pro quibus solis datur lex. Circa omnes autem qui tempore adventus Christi vivebant, vel postea futuri erant, exercere potuit Christus munus legisla- toris, et ideo sicut omnes redemit, ita omnes sua lege obligavit, quia per observationem hujus legis salutem et redemptionem ejus par- ticipaturi erant. Denique hac ratione Ecclesia Christi non est particularis, sicut antiqua Syn- agoga; sed est Catholica, ut habetur in Sym- bolo, id est, universalis quoad loca, et perso- nas, et tempora, ab institutione Christi: ergo et lex universalis est.

4. *De tempore obligationis legis novæ.*— *Prima opinio.*—Modus prædictus opinandi tripartitus. — His ergo positus, difficultas est quando cœpit hæc lex homines obligare. Et quoniam mihi certum est incepisse a Judæis, juxta illud Pauli Actor. 13: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei*, etc., ideo prius de illis dicemus, et postea de gentibus. Est igitur multorum opinio legem novam cœpisse obli- gare priusquam cœpisset ab Apostolis promul- gari in die Pentecostes. Modus autem hic opinandi tripartitus est. Nam quidam dicunt cœpisse obligare ante mortem Christi, saltem quoad ea quæ tunc Christus instituerat, verbi gratia, quoad Baptismum, quem ut necessa- rium jam proposuerat, dicens: *Nisi quis re- natus fuerit ex aqua et Spiritu sancto; nam Augustinus, lib. 1 de Origine animæ, in c. 9, dicit: Ex quo illud a Christo dictum est, nemo fit membrum Christi sine Baptismo aquæ, vel sanguinis.* Hæc vero opinio probabilis non est. Unde in hoc distinguendum est inter doctri- nam fidei et legem, et inter obligationem cre-

dendi et observandi legem. Ante mortem enim Christi, ex ejus doctrina sufficienter audita, et percepta ejus contestatione per miracula vel per alia signa, statim oriebatur obligatio cre- dendi, quia præceptum fidei, ut supra dice- bam, quoad hoc non est positivum, sed natu- rale, supposita revelatione, id est, connaturale illi. Et ita obligati fuerunt Judæi, etiam vi- vente Christo, ad credendum illum esse Mes- siam, et consequenter obligari potuerunt ad parendum illi, saltem in animi præparatione, id est, in proposito obediendi si quid præcipe- ret. Quia de Messia prædictum erat Deut. 18: *Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis si- cut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus; ipsum audies.* Similiter Petrus, ex eadem obli- gatione, credidit Christum esse filium Dei vivi, quia jam hoc Pater ei sufficienter reve- laverat, media ejusdem Christi prædicatione. Neque ad hanc obligationem erat necessaria aliqua mora, vel major promulgatio publica; quia, ut dixi, hoc præceptum naturale est, supposita sufficienti propositione doctrinæ, et ideo non requirit aliam promulgationem præ- ter sufficientem doctrinæ propositionem: unde si privatim facta fuerit uni vel alteri, illos obligabit; si vero publice, obligabit audientes; in reliquis vero nulla inde oriatur obligatio, juxta verbum Christi Joan. 15: *Si non venis- sem et locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.*

5. *Status quæstionis magis aperitur.*— In præsentem ergo non tractamus de hac obliga- tione credendi, nec de præcepto quasi natu- rali ex quo illa nascitur, sed loquimur de lege Christi, prout est positiva divina. In qua tria illa distingui possunt, quæ supra in lege ve- teri distinximus, scilicet, insitutio, utilitas et obligatio. De institutione igitur etiam non tractamus, cum constet, quoad aliqua hujus legis sacramenta, incepisse institutionem ejus ante Christi mortem, ut de Baptismo, de Eu- charistia, de Sacerdotio et de Sacrificio, et si quod fortasse aliud nocte Cœnæ peractum est; quoad alia vero, esse institutionem consum- matam post Resurrectionem, ante Ascensio- nem Domini, ut quoad sacramentum Pœni- tentiæ, episcopalem ordinem, et Ecclesiæ mo- narchiam, et si quod aliud ex tribus residuis sacramentis antea traditum non fuerat, quæ omnia in suis locis tractata sunt. Deinde non tractamus etiam de utilitate, quia hæc etiam cum institutione incepit, juxta veriorum doc- trinam: nam Baptismus, simul ac institutus